

Moet Nederland wel een staatsbedrijf voor vaccins willen hebben? Natuurlijk niet.

Posted on 18 februari 2023 by Wim Groot

Ondanks het falen van de overheid bij de kinderopvangtoeslag, de aanpak van de aardbevingsschade in Groningen en de opvang van asielzoekers – om een paar voorbeelden te noemen – houden veel politici een rotsvast geloof dat de overheid nog een grotere greep moet krijgen op ‘de markt’. Minder markt, meer overheid is voor veel politici weer een vanzelfsprekendheid aan het worden. Zelfs als blijkt dat de markt er in slaagt snel in een maatschappelijke behoefte te kunnen voorzien.

Een van de weinige positieve gebeurtenissen tijdens de coronapandemie was de snelheid waarmee farmaceutische bedrijven een werkzaam en veilig vaccin wisten te ontwikkelen en te produceren. Dat wij in Nederland toch als een van de laatsten in Europa onze eerste vaccinatie kregen kwam door de slechte organisatie van de vaccinatiecampagne door, jawel, de overheid.

Privatiseren of niet?

Deze week debatteerde de Tweede Kamer over de verkoop van vaccinontwikkelaar IntraVacc. IntraVacc is nu nog eigendom van de overheid. Het bedrijf speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van vaccins, maar produceert ze niet. Een van de producten waar IntraVacc aan werkt is een nasaal COVID-19-vaccin, een coronavaccin dat via de neus kan worden toegediend.

Minister Ernst Kuipers van volksgezondheid wil het bedrijf privatiseren en verkopen. Na privatisering kan IntraVacc risicodragend kapitaal aantrekken van private investeerders en wordt het bedrijf niet meer beperkt door de Europese staatssteunregels. Hierdoor kan het bedrijf meer investeren in nieuw onderzoek en groeien.

Links is tegen (en niet alleen links)

De linkse partijen in de Tweede Kamer zijn mordicus tegen privatisering. Zij vinden dat als het bedrijf in overheidshanden blijft, IntraVacc meer het maatschappelijk belang bij vaccinontwikkeling in het oog zal houden en – zoals de SP schrijft – “het zich kan onderscheiden van puur door winst gedreven farmaceutische bedrijven”. De linkse partijen wijzen daarbij op een interview met minister Kuipers in het Financieele Dagblad waarin hij aangaf dat hij de geneesmiddelenontwikkeling wil bijsturen en meer wil richten op gezondheidswinst dan op het maken van financiële winst. Met de verkoop van IntraVacc geeft de minister het kleine beetje invloed dat hij heeft op de geneesmiddelenontwikkeling uit handen. GroenLinks voegt daar aan toe dat niet de markt maar de overheid verantwoordelijk is voor de bescherming van burgers tegen infectieziekten en dat daarom IntraVacc in overheidshanden moet blijven.

Het CDA lijkt wel voor privatisering maar is vooral bezorgd dat IntraVacc wordt verkocht aan een farmaceutisch bedrijf buiten de EU en dat daardoor kennis en werkgelegenheid op termijn uit Europa zal verdwijnen. Het CDA vraagt zich verder af of er geen productiefaciliteit voor vaccins in Nederland moet blijven die een ‘waakvlamfunctie’ heeft voor het geval er een nieuwe pandemie uitbreekt. De PVV, tenslotte, vindt dat de verkoop van IntraVacc niet in het ‘nationale belang’ is voor de ontwikkeling van vaccins.

Wie heeft er gelijk? Moet IntraVacc een staatsbedrijf blijven of is het beter om het te privatiseren?

Het ontwikkelen van nieuwe vaccins is duur. Een studie in het wetenschappelijke tijdschrift *The Lancet* berekende in 2018 dat de kosten van onderzoek en ontwikkeling van een vaccin [tussen de \\$319 en \\$469 miljoen liggen](#). Ter vergelijking: de Nederlandse overheid geeft aan IntraVacc €64.4 miljoen over een periode van vijf jaar. De Nederlandse overheid kan niet het geld opbrengen om een vaccin op eigen houtje te ontwikkelen.

Het kan ook weggegooid geld zijn

En dan moet ook nog worden bedacht dat vaccinontwikkeling niet altijd tot een werkzaam en verkoopbaar product leidt. Het risico dat honderden miljoenen worden geïnvesteerd zonder dat dit uiteindelijk tot een bruikbaar vaccin leidt, wil de overheid niet dragen. De markt is wel bereid dergelijke risico's te nemen (maar vraagt daar wel een prijs voor in de vorm van een hoger rendement).

Denk nog even terug aan de coronavaccins. Een van de eerste dat de op de markt kwam, was dat van AstraZeneca. Tot bleek dat dit vaccin zeer zeldzame bijwerkingen heeft. Nu gebruikt niemand meer AstraZeneca maar alleen Pfizer en Moderna. Dat kan omdat AstraZeneca niet door de overheid maar door een commercieel farmaciebedrijf is gemaakt. Als de overheid dit vaccin had gemaakt, hadden we het waarschijnlijk nog steeds gebruikt, want dan hadden we er te veel publiek geld ingestoken om het zo maar aan de kant te schuiven.

Als staatsbedrijf kan IntraVacc niet of nauwelijks groeien. IntraVacc komt voort uit het Nederlands Vaccinatie Instituut (NVI), een overheidsinstelling. Omdat het NVI verlies leed, werd in 2011 besloten om de productiefaciliteit Bilthoven Biologicals te privatiseren en te verkopen aan het bedrijf Serum Institute of India. Dit Indiasebedrijf is een van de grootste vaccinproducenten ter wereld.

Toen Bilthoven Biologicals nog een overheidsbedrijf was richtte het zich vooral op de vaccins voor de Nederlandse markt. Na de verkoop aan Serum Institute of India is Bilthoven Biologicals een van de grootste fabrikanten van poliovaccins in de wereld geworden. Door de privatisering is in tien jaar tijd de productie van poliovaccins vertienvoudigd en wordt zo'n dertig procent van alle poliovaccins in Bilthoven geproduceerd. Voor de privatisering werkten er 200 mensen, nu ruim 500.

Dat was nooit mogelijk geweest als Bilthoven Biologicals een staatsbedrijf was gebleven.

Een staatsbedrijf als voorzorg voor een nieuwe pandemie – een waakvlam – is overbodig. De markt heeft tijdens de coronapandemie laten zien snel met een werkzaam en veilig vaccin te komen. Daar is een staatsbedrijf niet voor nodig. Een volgende pandemie, als die er ooit komt, zal wellicht ook heel anders zijn. Het is niet verstandig om een staatsbedrijf in stand te houden om ons op de vorige oorlog voor te bereiden.

Kennis houd je door onderwijs en vestigingsklimaat

Het behoud van kennis over de ontwikkeling en onderzoek naar vaccins in Europa is wel een steekhoudend argument. We moeten voorkomen dat we voor de ontwikkeling van nieuwe vaccins afhankelijk worden van autocratische regimes zoals in China die vaccins en geneesmiddelen gebruiken voor het bereiken van politieke doeleinden en met wie een potentieel conflict dreigt.

Bij de verkoop moet de overheid ook goede keuze maken en zorgen voor voldoende garanties dat het bedrijf in Nederland blijft. Het CDA heeft daar in een motie om gevraagd. Het behoud van een bedrijf als IntraVacc is verder afhankelijk van het vestigingsklimaat. Te hoge belastingen en te veel overheidsbemoeienis schrikken buitenlandse investeerders af. Een goede kennisinfrastructuur waarbij de overheid investeert in het opleiden van academici en wetenschappelijk onderzoek is daarbij essentieel.

Twee jaar geleden heeft de Tweede Kamer een motie van de SP aangenomen om IntraVacc niet te privatiseren. GroenLinks, SP en PvdA hebben deze week opnieuw een motie ingediend om privatisering tegen te houden. Het is te hopen dat de Kamer deze nieuwe motie afwijst. Meer markt en minder overheid is beter voor vaccinontwikkeling.

***Wim Groot** is hoogleraar economie en publiceert enkele keren per maand in Wynia's Week, vooral over gezondheidszorg.*

*De **donateurs vormen het fundament van Wynia's Week**. U maakt het mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt. Doneren kan op*

verschillende manieren, kijk [HIER](#). **Alvast hartelijk dank!**